

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

obor Francouzština pro mezikulturní komunikaci

Bakalářská práce

Tereza Snopová

Komentovaný překlad:

*Communiquer par signes avec bébé: pour approfondir le lien
parent-enfant*

Éditions Jouvence

(str. 13–51)

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Jovance Šotolové, Ph.D. nejen za vedení mé práce, ale i za sdílení cenných rad a zkušeností. Za to bych ostatně ráda poděkovala i všem dalším vyučujícím, se kterými jsem se měla možnost během celého studia setkat.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 14. května 2018

.....

Tereza Snopová

Abstrakt

Cílem této bakalářské práce je překlad vybraných kapitol publikace *Communiquer par signes avec bébé: pour approfondir le lien parent-enfant*. Práce sestává ze dvou částí, první obsahuje překlad z francouzštiny do češtiny, druhou tvoří komentář, který se věnuje překladatelské analýze originálu, popisu metody překladu, charakteristice vybraných překladatelských problémů a jejich řešení a typologii překladatelských posunů.

Klíčová slova: překlad, překladatelská analýza, komentovaný překlad, psychologie, komunikace, vztahy

Abstract

The aim of this thesis is to translate chosen chapters from the book *Communiquer par signes avec bébé: pour approfondir le lien parent-enfant*. The thesis consists of two parts. The first part includes the translation from French to Czech language, the second part is constituted by the source text analysis, presentation of the translation approach, description of selected translation problems and their solutions and the typology of the translation shifts.

Key words: translation, translation analysis, annotated translation, psychology, communication, relationship

OBSAH

Úvod.....	7
1. Překlad.....	8
2. Komentář.....	27
2.1. Překladatelská analýza výchozího textu.....	28
2.1.1. Profil cílového textu.....	28
2.1.2. Funkční a stylistické vymezení komunikátu.....	28
2.1.3. Vnětextové faktory.....	29
2.1.3.1. Vysílatel, autor.....	29
2.1.3.2. Intence.....	29
2.1.3.3. Adresát.....	29
2.1.3.4. Médium.....	29
2.1.3.5. Místo a čas původu.....	30
2.1.3.6. Funkce textu.....	30
2.1.4. Vnitrotextové faktory.....	31
2.1.4.1. Téma a obsah.....	31
2.1.4.2. Presupozice.....	32
2.1.4.3. Kompozice.....	32
2.1.4.4. Neverbální prostředky.....	32
2.1.4.5. Lexikum.....	33
2.1.4.6. Syntax.....	33
2.1.4.7. Suprasegmentální prvky.....	33
2.2. Koncepce překladu.....	35
2.3. Typologie vybraných překladatelských problémů.....	36
2.3.1. Rovina lexikální.....	36
2.3.1.1. Kontextová synonyma.....	36

2.3.1.2.	Dětská řeč.....	36
2.3.1.3.	Suprasegmentální prvky.....	37
2.3.2.	Rovina gramatická.....	37
2.3.2.1.	Francouzské zájmeno <i>on</i>	37
2.3.2.2.	Nefinitní slovesné tvary	38
2.3.3.	Rovina syntaktická	39
2.3.3.1.	Aktuální členění větné	39
2.3.3.2.	Výčty.....	39
2.3.4.	Prvky vázané na kulturu originálu	40
2.4.	Překladatelské postupy	42
2.4.1.	Transpozice	42
2.4.2.	Koncentrace – diluce	43
2.4.3.	<i>Étoffement – dépouillement</i>	44
2.4.4.	Modulace	44
2.5.	Překladatelské posuny	46
2.5.1.	Na úrovni makrostylistiky	46
2.5.2.	Na úrovni mikrostylistiky.....	48
2.5.2.1.	Generalizace.....	48
2.5.2.2.	Konkretizace	49
2.5.2.3.	Inverze.....	49
2.5.2.4.	Substituce.....	50
	Závěr.....	51
	Bibliografie.....	52
	Přílohy	54

Úvod

Předmětem této bakalářské práce je komentovaný překlad francouzské publikace *Communiquer par signes avec bébé: pour approfondir le lien parent-enfant*, jejíž autorkou je Nathanaëlle Bouhier-Charles. Kniha byla publikována roku 2014 nakladatelstvím Éditions Jouvence a je určena všem, kteří chtějí komunikovat s dítětem pomocí znaků. Autorka informuje o tomto způsobu komunikace, radí, jak tuto metodu používat, a uvádí i zkušenosti rodičů, kteří znaky se svými dětmi používají.

Práce sestává ze dvou částí. První část tvoří překlad vybraných kapitol knihy, konkrétně se jedná o necelé tři první kapitoly (strany 13-51), jež tvoří přibližně 20 normostran textu. Druhou částí práce je odborný komentář, v němž nejdříve uvádíme překladatelskou analýzu zdrojového textu, při které vycházíme z modelu Christiane Nordové. Dále pokračujeme překladatelskou koncepcí, charakteristikou vybraných překladatelských problémů a jejich řešení, a nakonec se věnujeme rozboru překladatelských postupů a posunů. Vycházíme z českých i zahraničních odborných publikací a uvádíme příklady z výchozího i cílového textu.

Jsme toho názoru, že preverbální komunikace dětí se vyvíjí zhruba stejným způsobem na celém světě a že touha rodičů rozumět svým potomkům je podobná jak ve Francii, tak v České republice. Jsme proto přesvědčeni, že by si tento text pro svou zajímavou tematiku našel místo i na českém trhu a věříme, že by se jejími informacemi a radami mohl inspirovat i český čtenář.

1. Překlad

První kapitola

Znakování s miminky

Komunikace s miminky prostřednictvím znakování usnadňuje, prohlubuje a obohacuje vzájemný vztah. Je to dobrodružství plné radosti a vstřícnosti, které funguje jako odrazový můstek k bohaté a rozvinuté komunikaci. Vítejte na palubě!

Komunikace prostřednictvím gest je přirozená!

Stačí se pozorně dívat... Dítě se od malička vyjadřuje pomocí svého těla. Už jako plod v těle matky se přitulí k ruce, která ho hladí přes břicho. Po narození miminko používá všechny smysly, aby si vytvořilo kontakt s okolím. Pozoruje výrazy obličeje, uklidňuje ho hlas, tep matčina srdce, její vůně, dotyky, kolébání... Právě žvatlání, pohledy a úsměv jsou první projevy jazyka. Váš pohled, úsměv a vaše laskavost děťátko uklidňují a povzbuzují. Tento převážně neverbální projev je velmi důležitý, protože se díky němu můžete vzájemně poznat a vybudovat si vztah.

Dítě nám řečí svého těla dává najevo, jestli je spokojené a do jaké míry má uspokojené své potřeby. Gestikulace, mimika, křik a pláč jsou důležité signály, které nám tyto potřeby pomáhají dešifrovat. Pokud se miminko otáčí hlavičkou k matčině hrudi nebo dělá sací pohyby, říká tím, že potřebuje nakojit. Jestliže se šklebí či nespokojeně zamručí, dává najevo, že se právě chystá vyměšovat. Žmoulání ouška napovídá, že je ospalé. Nezvyklé chování nebo kombinace různých signálů znamená, že potřebuje být v klidu, nebo by naopak chtělo být aktivnější.

Je na nás, abychom pozorně sledovali a poslouchali naše dítě, a tak odhalili, co nám chce říci, a vhodně na jeho signály reagovali. Pokud jsme miminku nablízku a pozorujeme jeho chování, postupně se nám daří rozumět jeho řeči. Kontaktní rodičovství k vybudování takto pevného vztahu přispívá.

Během růstu se u dítěte čím dál více objevují záměrně použitá gesta a žvatlání. Náš maličký přichází na to, že může ovládat svaly svého těla, spojit prsty nebo ukázat na nějaký předmět. Začíná napodobovat naše gesta a vydávat zvuky. Je zvědavý a má velkou chuť

objevovat svět, na všechno si chce sáhnout, všechno si vkládá do úst. Stal se z něho malý pozorovatel! Citlivě vnímá tón našeho hlasu, pohledy i výrazy obličeje.

Fascinují ho obratné pohyby našich rukou, rád si hraje s prsty, miluje rozpočítadla a říkanky doprovázené gesty. Směje se, když napodobujeme zvířata. Upřeně se na nás dívá, když hrajeme pantomimu nebo divadlo. Je spokojený, když nás má nablízku a slyší náš hlas, je aktivní a cítí se zúčastněný. **Miluje, když se na nás cítí napojený.** Je takřka „naprogramován“ tak, aby nás napodoboval.

Uvědomme si, že i my gestikulujeme, když si chceme být jisti, že nám druzí porozumí, nebo pokud chceme v naší promluvě něco zdůraznit. Například když dostatečně neovládáme cizí jazyk nebo se ocitneme v situaci, kdy musíme zůstat potichu, snažíme se se vyjádřit pomocí mimiky, případně si pomůžeme nějakými gesty. Mnoho z nich patří do tzv. kulturního kódu. Právě tato přirozená gesta děti používají velmi brzy. Příklady těchto gest jsou uvedeny níže.

Běžně užívaná gesta našeho kulturního kódu:

- mávat rukou na *rozloučení*
- *souhlasně* nebo *nesouhlasně* kývat hlavou
- plácát dlaněmi (*tleskat*) pro vyjádření radosti
- přiložit ukazováček před ústa – *psst!*
- hladit břicho krouživými pohyby, když nám něco chutná
- dychtivě nastavovat dlaň nebo se natáhnout za něčím, co chceme
- napřáhnout ruce směrem k někomu jako nabídka *útěchy* nebo požádání o ní
- posílat *vzdušné polibky*
- poklepat na místo vedle sebe ve významu *sedni si vedle mě*
- dát si spontánně ruku před ústa pro vyjádření strachu nebo velkého překvapení
- šklebit se, když se nám něco nelíbí, když nám něco nechutná nebo nevoní
- rychle ukázat do dále ve významu *běž pryč!* nebo *podívej se tam*
- přiložit ukazováček k uchu jako *poslouchej, poslouchám*
- ukázat na něco ve významu *podívej!*
- ukázat směrem na sebe – *A já?* nebo *To je moje!*
- překřížit ruce a chytit se za lokty pro napodobení *objetí*
- pokrčit ramena a ruce svésit dolů, zoufale i pobaveně zároveň – *je konec*
- zakrýt a odkrýt si obličej rukama, říci „bubu“ nebo „kuk“ – hra na schovávanou

- napodobovat pohyb zvířat
- doprovázet říkanky a rozpočítadla gesty, např. Paci paci pacičky atd.

Všechna tato více či méně vědomá gesta tvoří součást komunikace s miminko v rodině i v širším kolektivu. **Rozšířit tuto přirozenou formu komunikace o další gesta je snadné.** Nejlogičtější a nejjednodušší způsob, jak to udělat, je použít již existující a ustálené znaky, tedy znaky znakového jazyka.

Už od malička se dítě vyjadřuje pomocí svého těla.

Je dobré vědět, že...

Miminko je na nás při uspokojování svých potřeb naprosto závislé. Vyjádřit se však může pouze pomocí svého těla. Komunikace je tedy omezená na signály, které nám dává, a záleží na tom, jak tyto signály správně rozeznáme a jak vhodně na ně zareagujeme.

Něco navíc...

Každý rodič kdekoli na světě používá gesta intuitivně a spontánně, například pro napodobování, při hraní různých her nebo jako doprovod písniček či říkanek. Znakování vycházející z našich tradic a zdravého uvažování je jen krůček navíc.

Osvojování jazyka

Jakým způsobem si dítě osvojuje jazyk?

Vnímá obrovské množství informací, které slyší kolem sebe (samozřejmě pouze pokud mezi sebou členové rodiny mluví a mluví i k dítěti). Je ponořeno do zvukové stránky jazyka a učí se tak svůj mateřský jazyk. Určitě si všechna slova, co slyší, nepamatuje, a ani všem nerozumí. Důležité ale je, že díky nejrůznějším situacím, do kterých se dostane, získá zkušenosti, a může tak vytvářet souvislosti mezi stavy, činy, předměty, osobami a slovy a tóny, jakými jsou tato slova vyslovována. **Způsob jeho uvažování můžeme přirovnat k vědeckému bádání:** setkává se s novými slovy, stanovuje si hypotézy ohledně jejich významu, tyto hypotézy ověřuje pomocí experimentů, a nakonec je vyhodnotí.

Dítě neustále zkouší vydávat různé zvuky nebo slabiky, opakuje je, a rozvíjí tak své schopnosti a znalosti. Svaly jeho hlasového a dýchacího ústrojí se vyvíjí, pracují koordinovaně a řeč dítěte se tak stává srozumitelnější.

Někteří lidé si lámou hlavu nad tím, jestli znakování děti nepřetěžuje. Naopak by se nikdo neobtěžoval počítat všechna slova, která dítě během jednoho dne slyší, stejně jako by nikoho ani nenapadlo začít na svého potomka mluvit až v době, kdy je sám schopný slova vyslovit.

Nepoužíváte dětská slova, jako je „tú tú“ nebo „búúú“, jen proto, že „auto“ nebo „kráva“ by pro vašeho maličkého bylo těžké vyslovit.

Doprovázejte svá slova znaky a pokračujte v tom, co děláte, beze strachu z přetěžování!

Věděli jste, že...

Existuje tzv. řeč orientovaná na dítě, která je důkazem toho, že při komunikaci s dětmi přirozeně upravujeme naše vyjadřování. Používáme krátké věty, jednoduchá slova, omezenou slovní zásobu, specifickou intonaci nebo často opakujeme.

Znakování jako odrazový můstek

Někteří lidé se obávají, že podpora neverbálního jazyka u dětí brzdí rozvoj jazyka verbálního. Nebojte se, není to pravda! Rodiče, kteří s miminky znakuji, se na tom jednoznačně shodují, a výsledky odborných studií jsou také zcela přesvědčivé a povzbudivé.

Znaky, které používáte, se pojí se slovy, doprovází je. Kvůli znakování na své dítě mluvit nepřestáváte. Hlavním způsobem dorozumívání zůstává mluvená řeč, která nezmizí jen proto, že do komunikace zapojíte pár desítek znaků.

To, že znakuující dítě může samo zahájit a vést konverzaci, u něj vyvolává potřebu používat stále více slov a komunikovat v mluvené řeči. Když například použije znak PAVOUK, je více způsobů, jak svému maličkému můžete porozumět a jak mu odpovíte. „Ty jsi viděl pavoučka? Kde? Ukaž mi ho.“ Nebo podle kontextu: „Tak tobě tenhle chumáč připomíná pavoučka?“ „Chceš si zazpívat *leze leze pavouček?*“ **Každá komunikace vyvolává další komunikaci.** Děti přirozeně gestikulují dříve, než začnou mluvit, stejně jako lezou po čtyřech dříve, než začnou chodit. Nespokojí se jen s lezením po čtyřech a neztratí zájem o chůzi, i kdyby se mohlo zdát, že jim to k pohybu stačí. Souhlasíte?

Naopak čím více se dítě bude moci pohybovat, objevovat nová místa a získávat tak nové zkušenosti, tím jistější si bude samo sebou a tím větší chuť bude mít trénovat to, co už umí, zdokonalovat se a posouvat hranice svých možností. Lezení po čtyřech slouží dítěti k pohybu před tím, než se naučí chodit, stejně jako mu znaky slouží ke komunikaci před tím, než se naučí

mluvit. **Znaky jsou pro dítě oporou v komunikaci. Po nezbytně dlouhou dobu jsou užívány spolu s mluvenými slovy, která je poté nahradí, stejně jako je pro dítě jistotou lezení po čtyřech, dokud tento pohyb přirozeně nevystřídá chůze.** Komunikace prostřednictvím znaků navíc může velmi pomoci v situaci, kdy se na dítě mluví více jazyky a jeho první slova nejsou srozumitelná ani v jednom z nich. Znaky nematou ani nepřetěžují, naopak je možné v nich **ukotvit jednu a tu samou myšlenku.** Pokud jeden z rodičů říká *ryba* a druhý *fish*, není pro dítě nic jednoduššího, než když může pro obojí použít stejný znak.

Zkušenosti

„Znaky napomáhají porozumění a rozčlenění proudu řeči. Pro miminka je náročné rozpoznat jednotlivá slova ve větě. Díky znakům jim můžeme pomoci. Je to jako bychom zvýrazňovačem podtrhli ve větě slova, která nesou význam. Vše bude hned jasnější!“
řiká doktorka Marielle Lachenal.

Něco navíc

Pokud svému dítěti nabídnete potřebnou „znakovou“ zásobu, vzbudíte v něm chuť komunikovat. Podpoříte jeho zvědavost, přirozenou sdílnost a touhu k pojmenovávání všeho v jeho okolí. Bude si jisté samo sebou a s radostí se pustí do osvojování řeči.

Názory odborníků

Američtí odborníci jsou ve výzkumech znakování s miminky o dvacet, ba možná i třicet let napřed, a tak je třeba zabrousit do anglicky psaných publikací. Desítky různých studií dokazují, že používání znaků v komunikaci má pozitivní vliv na rozvoj našich nejmenších a může hrát důležitou roli i u autistů, dyslektiků, lidí s Downovým syndromem nebo jedinců trpících afázií či jiným postižením.

Vědecké studie prokázaly, že znakování je způsob, jak si navzájem lépe porozumět, jak snížit frustraci u dětí i rodičů a zlepšit a prohloubit vztah rodič-dítě. Studie dále odhalily, že **děti komunikující prostřednictvím znaků se naučí mluvit dříve než ostatní, jejich slovní zásoba je rozšířenější a přesnější, jsou schopny mluvit v delších větách a jsou si ve svém projevu jistější.**

Odborníci se samozřejmě vyjadřují v tom smyslu, že používání znaků pozitivně ovlivňuje kognitivní, emocionální i jazykový vývoj. Ale ruku na srdce – je opravdu tak důležité, kolik bodů váš syn nebo dcera získá v IQ testech nebo jaký počet slov už ovládá? Hlavní důvod,

který mě vedl k tomu, abych tuto metodu šířila dál, je fakt, že má pozitivní vliv na vzájemný vztah, sebedůvěru i úctu k ostatním.

Znakování je způsob, jak si s dítětem porozumět, jak usnadnit vzájemnou komunikaci a podpořit tak celkový rozvoj dítěte. Doporučuji vám vyzkoušet si znakování na vlastní kůži a sblížit se s rodinami, které tímto způsobem se svými potomky komunikují, nebo se alespoň informovat o jejich zkušenostech. Žádné teorie ani žádná kázání nemohou být tak přesvědčivá jako živý příklad harmonického vztahu a plnohodnotné komunikace.

Znakování je způsob, jak si navzájem lépe porozumět.

Pro více informací:

www.smalltalktearning.com/research/studies.html

www.babysigners.co.uk/what-is-baby-signing

www.znakovanismiminky.cz

www.babysigns.cz

VASILOVČÍK ŠUSTOVÁ, Terezie. *Jak se domluvit s kojencem a batoletem: komunikujeme přirozenými znaky a gesty*. Praha: Grada, 2008.

Druhá kapitola

Význam, přínos a výhody znakování

Vytvářet znaky je jednodušší než vyslovovat slova, navíc je možné jim porozumět dříve a lépe. Komunikace se díky nim zlepšuje, frustrace naopak snižuje. Je to jednoduchý způsob, jak prohloubit vzájemnou důvěru, respekt a pochopení. Toužíte-li být pro svou dceru či syna spojencem, čtěte dále!

Několik znaků, díky kterým vaše dítě bude moci:

- ukázat emoce a pocity: JSEM SPOKOJENÝ, SMUTNÝ, NAŠTVANÝ, MÁM STRACH...

MÁM ŽÍZEŇ, HLAD, JE TO HORKÉ, STUDENÉ, MÁM BEBÍČKO, CHCI ČŮRAT, POTŘEBUJU PŘEBALIT...

- naznačit, na co má chuť: JÍST JABLKO, JEŠTĚ VÍCE CHLEBA, HRÁT SI VE VANĚ S LODIČKOU, ČÍST KNIHU O ZVÍŘÁTKÁCH...

- požádat o to, co potřebuje: SPÁT, NAKOJIT, PODAT PLYŠÁKA, POMAZLIT SE...
- komentovat to, co zrovna dělá nebo co se děje v jeho okolí: UKLIDIL/A JSEM, JE HOTOVO, MOJE PANENKA SPINKÁ, MIMINKO BREČÍ, AUTÍČKO JE SCHOVANÉ POD POHOVKOU, PLYŠÁK JE ÚPLNĚ ŠPINAVÝ...
- říci, na co si vzpomněl, vyjadřovat vztahy mezi věcmi a domněnkami, které si během získávání znalostí vytváří: PES PODOBNÝ TOMU, CO MÁ BABIČKA, ČERVENÁ MISKA STEJNÁ JAKO TA CHŮVINA
- pojmenovávat věci nebo osoby, které jsou mimo dohled: TATÍNEK JE V PRÁCI, MAMINKA ODEŠLA
- usnadňovat soužití a komunikovat tvořivěji a jednodušeji: POČKEJ, TEĎ JE TO NA MNĚ/TOBĚ, DEJ MI TO AUTÍČKO, PROSÍM, VYMĚNÍME SI TO, POMALU, TO BOLÍ, NEDOTÝKEJ SE TOHO, TO JE NEBEZPEČNÉ, PŘESTAŇ, POMOC MI...

Komunikace bude snadnější a tvořivější.

Z dítěte se stane aktivní účastník komunikace

Díky znakování na sebe dítě může přitáhnout pozornost dospělých nebo ostatních dětí a „říci“, co má na srdci. **Chvíle, kdy má příležitost samo zahájit komunikaci, jsou zároveň vyzváním k rozhovoru.** Vztah rodič-dítě se tak může změnit, protože hovory už nejsou založené pouze na tom, jak si je matka nebo otec interpretují, a netočí se jen kolem těch slov, která dospělí považují za důležitá. Dítě už není tolik závislé na tom, jak si ostatní jeho projevy domyslí nebo jak správně si je vyloží.

Příjemná a uspokojivá komunikace

To, že má znakování velké výhody pro děti, je zřejmé. Jejich přínos ale není zanedbatelný ani pro rodiče či jiné vychovatele. Nepochopení toho, co se nám dítě snaží sdělit nebo proč pláče, může být velmi nepříjemné. Naopak pokud ho pochopíme a naučíme se na jeho signály správně reagovat, budeme si jistější sami sebou, nebudeme se bát důvěřovat svým schopnostem a budeme schopni provázet naše maličky jejich vývojem i učením.

Efektivní komunikace pomáhá předcházet nedorozuměním, konfliktům, zdrojům zbytečných frustrací a vůbec trápení dítěte. Používání znaků značně snižuje podrážděnost, křik i agresivitu.

Mezi lidmi existují názory, že frustrace je pro dítě nezbytná v rámci formování jeho osobnosti, takže pokud omezíme zdroje těchto pocitů, uškodíme tím vývoji dítěte.

Uvědomte si ale jednu věc. Znakování není lék na všechno! Pokud dítě znakuje a dospělí mu díky tomu rozumí, neznamená to, že udělají vše, co mu vidí na očích, nebo že mu vše dovolí. Znaky zlepšují komunikaci, ale nemažou jisté stanovené hranice. Jde o to, že dítě už tak musí během dne projít mnoha stresujícími momenty, kterých ho nemůžeme ušetřit, jako například že je moc malé, aby dosáhlo na hračku na polici, že má mnoho věcí zakázaných nebo že musí skončit s něčím, co ho zrovna tolik bavilo. Nevyužít dostupného způsobu, jak si lépe porozumět a zmírnit frustraci, tedy nedává smysl. Děti přesně vědí, co potřebují, ale mají prostě a jednoduše nedospělý hrtan. Domnívám se, že **čím méně času a energie budeme ztrácet kvůli nedorozuměním, napětí nebo konfliktům, tím více krásných chvil budeme moci s dětmi zažít.**

Nemá snad vlídné a laskavé prostředí, ve kterém vycházíme vstříc rytmu a potřebám dítěte, zásadní a uklidňující vliv během jakéhokoli učení?

Větší důvěra v sebe sama i v okolí

Díky znakům dítě velmi brzy pozná, jaké je být **aktivním účastníkem komunikace**. Takovým, kterého ostatní respektují a vnímají jako účastníka inteligentního a oprávněného. Tyto zkušenosti v něm zvyšují a posilují sebeúctu a sebedůvěru. Vědomí, že se může vyjádřit, že mu bude porozuměno a že budou jeho potřeby (hlad, touha mít někoho nablízku, chuť být aktivní) naplněny, v něm vzbuzuje důvěru ve vztazích s ostatními.

Dospělý, který objevuje tento nový rozměr komunikace, je zase svědkem toho, jak se u jeho maličkého rozvíjí inteligence, a ví, že on sám k tomuto rozkvětu přispívá. Díky tomu si může být ve své roli jistější. Rodiče, kteří se svými dětmi komunikují pomocí znaků, mluví o určitém pocitu silného **spojenectví**, které mezi nimi a jejich ratolestmi vzniká, a o tom, jak jsou dojatí, když zjišťují, k čemu všemu mají díky znakovému jazyku přístup.

Se znaky roste respekt i něha!

Způsob komunikace, který povzbuzuje vzájemnou pozornost

Používání znaků rozvíjí pozornost a nutí nás bedlivě sledovat druhé. Je třeba se na sebe dívat, stát k sobě čelem, poslouchat se. Dospělí si uvědomují, že ztišují hlas, soustředí se na to, aby se na ostatní „napojili“, a že se jejich postřeh zlepšuje. Děti svým pohledem pátrají po našich rukou, když chtějí nebo potřebují znát nový znak, naše gestika přitahuje jejich pozornost. Také zkoušejí znakovat na ty, kteří jim nerozumí. Znakování s miminky je pro mě způsob, jak podpořit kontaktní rodičovství, ať už pomocí smyslů (fyzická blízkost, zrakový, sluchový a

čichový kontakt), napodobování (imitace řeči a gest) nebo pocitem zúčastněnosti, díky kterému dítě ví, že mu rozumíme, že ho bereme vážně a že má mezi námi své místo.

Naše gestika přitahuje dětskou pozornost.

Něco navíc...

Znakování je úžasný způsob, jak se můžeme poznávat a jak můžeme budovat a utužovat vzájemný vztah.

Výhody do budoucna

Znakování představuje určitý most na cestě k mluvené řeči. Samozřejmě, že znaky postupně uvolní místo slovům a z komunikace zmizí. I přesto ale mohou být cennými pomocníky také v budoucnu.

Například při komunikaci v případech, kdy:

- situaci ovládají silné emoce, dítě je rozrušené, má pocit „knedlíku v krku“, pláče, cítí se dotčené, uzavírá se do sebe
- máte potřebu cítit určité spojenectví, soukromí, například když chce váš syn nebo dcera požádat o pomoc, vyjádřit nějakou naléhavou potřebu nebo problém a chce, aby mu rozuměli pouze jeho blízcí
- chcete mít možnost dále komunikovat i v situaci, kdy musíte být diskrétní, nesmíte rušit nebo na sebe upozorňovat, například když vedle vás spí miminko nebo když se nacházíte v dopravních prostředcích, čekárnách či na náboženských místech
- jste v příliš hlučném prostředí, například na dětském hřišti nebo uprostřed davu lidí
- mezi sebou máte příliš velkou vzdálenost, nemůžete se dostat k sobě ani na sebe zakřičet, například v obchodě nebo když je jeden z vás za oknem
- je někdo fyzicky neschopný mluvit, například při ztrátě hlasu nebo po či během intubace

Existují i další důvody, proč je výhodné pokračovat v „kultivaci“ znaků. V komunikaci prostřednictvím znakování si každý najde to své!

Věděli jste, že...

Znakování se stále častěji nabízí jako komunikační prostředek zdravotně postiženým a velmi starým lidem. Pokud není možné vyjadřovat se ústy, můžeme místo toho „mluvit“ rukama, a to za všech okolností a v jakémkoli věku!

Most mezi slyšícími a neslyšícími

Se znakováním můžeme pokračovat pro pouhou radost z učení. Navíc, pokud budeme umět pár základních znaků, nebudeme se cítit tolik nešikovní a „odzbrojení“ ve chvíli, kdy se setkáme s neslyšícím člověkem. Věděli jste, že například v České republice je asi 7 300 uživatelů znakového jazyka? Neslyšící děti jsou čím dál častěji začleňovány do „běžných“ škol a tříd, takže naši potomci budou s neslyšícími v kontaktu mnohem více, než jsme kdy byli my. Znaky se stanou neodmyslitelnou součástí jazyka, který budou znát.

Most mezi generacemi

Starší děti s nadšením používají znaky jako „tajný jazyk“ uvnitř rodiny nebo mezi kamarády. Rády se učí daktylogii (prstovou abecedu) a znakování chápou jako příležitost, jak komunikovat s mladšími sourozenci, kteří ještě neumí mluvit, stejně jako s dětmi a dospělými, pro které je obtížné vyjadřovat se v mluveném jazyce a kteří naopak umí alespoň trochu znakovat.

Dokonce i některé rodiny, jež adoptovali dítě pocházející z odlišné země, se shodují v tom, že znaky pro ně byly důležitým faktorem pro porozumění, sblížení a odstranění jazykové bariéry.

Most mezi dětmi, rodiči a odborníky

Určité aktivity přispívají k popularizaci znaků, k tomu, aby byly znaky dostupnější a aby byly více vidět. „Pravé“ znaky jsou například uváděny v knihách písniček a rozpočítadel, během různých představení pro děti nebo při společném čtení pohádek. Takováto propagace má dvojitý význam: zaprvé dodává dětem odvalu vyjadřovat se pomocí svého těla a doprovázet mluvenou řeč znaky, zadruhé zvyšuje povědomí o znakovém jazyce. Přála bych si, aby se o tomto jazyce více mluvilo v pedagogických školách, při vzdělávání mateřských asistentek, aby se o tento jazyk také více zajímali lingvisté, psychologové, logopedi, lékaři zabývající se psychomotorikou, profesori a další odborníci.

Znakování má obrovský význam zvláště pro lidi pracující s malými dětmi, jako jsou mateřské asistentky, pracovníci v jeslích a mateřských školách nebo zdravotníci. Na svých pracovištích mohou díky znakům zmírnit napětí, křik, vztekání se, slzy a rozruch nebo předejít takovým projevům dítěte, jako je kousání či bouchání. Pokud nabídneme lidem, kteří se těmto profesím věnují, rodičům i dětem jednoduché a hravé prostředky a zasvětime je do znakování vstřícnými komunikačními technikami, soužití v kolektivu bude jednodušší a klidnější.

Jednoduché a hravé prostředky pro odborníky.

Zblízka...

Například ve Francii již probíhají zkušební pokusy. Od roku 2007 pod vzdělávacím centrem Signes2mains začalo asi třicet organizací uvažovat jinak a přistupovat k preverbální komunikaci dětí odlišně. Tyto organizace se rozhodly vzdělávat svůj personál o komunikaci, ve které se k řeči připojují gesta. Tato týmová práce tvoří plnohodnotnou součást pedagogického plánu výše zmíněných organizací. Doufám, že takových inovací bude čím dál víc. Tato laskavá činnost má pozitivní vliv na vztahy, které mezi sebou my, malí a velcí, máme...

Most mezi námi a zdravotně postiženými osobami

Je zajímavé, že komunikace pomocí znaků je na institucionální úrovni nabízena po celém světě, někde dokonce dlouhodobě (například ve Spojeném království už po 40 let), všem (dětem i dospělým), kteří mají nějaké potíže s komunikací nebo s mluvením. Znakování je tedy možné zařadit do tzv. augmentativní a alternativní komunikace (AAK). Tento komunikační systém má stejné vlastnosti, rysy a výhody, které uvádím v této knize, a dává stejné možnosti lépe rozumět a být lépe pochopen. Přesto je ale například v mnoha evropských zemích postoj ke znakování slyšících spíše zdrženlivý. Spolky a asociace, které v této problematice odvádějí důležitou práci, jako např. Makaton, mezinárodní společnost Isaac, sdružení Arist a mnoho dalších, určitě stojí za vaši pozornost.

Znakování s miminky může uklidnit situaci, dodat důvěru a umožnit potěšení z komunikace pomocí rukou, když je mluvení obtížné.

Znaky:

- jsou pro miminka jednodušší a dostupnější než slova
- umožňují lépe rozumět žvatlání a prvním slovům našich maličkových
- fungují jako můstek na cestě k osvojení mluvené řeči
- omezují zdroje frustrace
- udržují, naplňují a obohacují vztahy
- probouzí hravost
- otevírají kulturní a společenské obzory

Pro více informací...

Asociace Makaton a Isaac na svých webových stránkách rovněž uvádějí zajímavou bibliografii či další internetové zdroje.

www.makaton.org/

www.isaac-online.org/english/home/

arist.asso.fr/arist/

Třetí kapitola

Začínáme se znakováním

Kdy je vhodné začít, jaké znaky začlenit do komunikace a které vývojové fáze máte před sebou? Vyzkoušejte padesát jednoduchých, intuitivních, hravých znaků z našeho repertoáru, kterými můžete obohatit každodenní komunikaci. Pusťte své ruce ke slovu!

V jakém věku je vhodné začít?

Troufám si říct, že není lepší chvíle začít se znakováním než právě **teď!** Pokud máte chuť a jste připraveni, na co čekat? Jděte do toho! Ani s mluvením nečekáte, než vaše miminko začne žvatlat. Mluvíte s ním dávno před tím, než samo vyslovuje svoje první hlásky. Nemám pravdu?

Rodiče nejčastěji začínají se znakováním **kolem šestého měsíce** dítěte. V tomto věku začíná být potomek pozornější, sleduje vaše gesta, jeho paměť se vyvíjí, nicméně pohyby dlaní a rukou jsou stále ještě omezené. Mezi **devíti a dvanácti měsíci** života dítě začíná napodobovat a opakovat znaky, které používáme.

Pokud váš syn nebo dcera začíná mluvit, znaky vám pomohou rozluštit, co se vám snaží říci. Přemýšlíte, jak si bez kontextu vysvětlit slabiku „ba“, kterou vaše dítě bouřlivě opakuje? Znamená *babička*, *balon*, nebo *chleba*? **I nedokonalý znak by vás určitě navedl na správnou cestu.**

Pokud váš maličký již dobře mluví, určitě ocení, když budete pomocí znaků doprovázet nejrůznější písničky, rozpočítadla nebo příběhy, které mu vyprávíte. Znaky můžete využít také v místech, kde není vhodné/možné mluvit nebo se slyšet.

Kdy se dočkáme prvních znaků?

Na tuto otázku nerada dávám obecně platnou odpověď. Každé dítě je jiné, stejně jako prostředí, ve kterém vyrůstá.

Řekla bych, že některé děti prostě znakuji „dříve“ a jiné „později“, stejně jako některé mají první zoubky ve třech měsících, jiné ve čtrnácti, některé umí chodit v devíti měsících, jiné v sedmnácti, některé jsou schopné udržet moč již před druhým rokem života, jiné až po třech letech, některé jezdí na kole bez přídatných koleček ve třech letech, jiné v pěti nebo šesti...

Každé dítě se vyvíjí svým vlastním tempem.

Aby byly děti schopny rozpoznat, zapamatovat si a napodobit znaky, které používáme, musí mít vyvinutou paměť a manuální zručnost. Až poté mohou znakovat „jasně a zřetelně“.

Mějte na paměti, že vy jste vzor, a právě z vás si váš maličký bude brát příklad!

Čím častěji a radostněji budete znakovat, tím více prostředků k vyjadřování bude mít k dispozici. Chvilu, kdy začne sám znakovat, je na něm. Přestože znaky zatím nepoužívá, osvojuje si je a ukládá je v mysli. Nebuďte proto překvapeni, když se po období „stávkování“ bez viditelného pokroku najednou spustí gejzír, nebo, jak já říkám, přímo ohňostroj nových znaků! Některé fáze vývoje, jako například lezení po čtyřech nebo chození, mohou totiž spotřebovávat veškerou jeho energii a dočasně oddalovat používání znaků.

Pokud vaše dítě nezačne ihned znakovat, buďte trpěliví, dejte mu čas. Není to přeci závod!

Jestliže začnete znakovat na dvouleté dítě, může se stát, že bude opakovat znaky velmi brzy, maximálně za několik týdnů. Pokud ale znakuje na šesti nebo osmiměsíčního kojence, budete si pravděpodobně muset počkat déle. U šestiměsíčních dětí mají někteří rodiče pocit, že znakuji „do prázdna“, protože jejich potomek ještě aktivně „neodpovídá“. Na druhou stranu nejsou vzácné případy, kdy rodiče zaznamenají stopy znaků (a dále je rozvíjejí) u šestiměsíčních nebo i mladších miminek. Jedná se o neslyšící či slyšící rodiny, které běžně používají znaky od narození tohoto dítěte a zároveň také s jeho staršími sourozenci.

Doba, kdy dítě začne používat první znaky, závisí na věku, ve kterém přišel do kontaktu se znakováním, na frekvenci a pravidelnosti užívání znaků lidmi v jeho okolí a samozřejmě také celkově na zájmu dítěte o komunikaci a na jeho kognitivním a motorickém vývoji.

Každé dítě je jiné.

Je dobré vědět, že...

Zpravidla platí, že pokud vaše dítě dostatečně ovládá svaly svých dlaní a rukou tak, aby mohlo ukázat prstem, uchopit předměty a použít běžná komunikační gesta jako je

tleskání nebo mávání, je pravděpodobné, že bude opakovat znaky znakového jazyka, které budete vy sami používat a které mu nabídnete ke komunikaci.

Jednotlivé vývojové fáze

Pozorování

Na začátku dítě pozoruje, co se kolem něj děje. Tím, že do komunikace přidáte rozměr znaku, mu dáte možnost spojit si situaci, objekt, děj, slovo a znak. Zapojení různých kanálů, tj. vizuálního, auditivního a kinestetického (vnímání pohybu a zažití děje) navíc bude pro dítě výhodné i při dalším učení.

Zkušenosti

Baví mě pozorovat miminko, jak sleduje naše ruce a dychtí po znacích. Někdy stačí udělat jen jeden znak, například PES, a už vidím, jak se můj maličký podívá směrem k pelišku nebo začne hledat očima kolem sebe. Jednou jsem udělala znak PROCHÁZKA a on se přirozeně podíval směrem na sportovní kočárek u dveří. Hrozně ráda vidím, jak se těší, když znakuji TÁTA PŘICHÁZÍ, i když otec ještě není vidět, ale já už jsem ho zaslechla.

Objevování rukou a jejich možností

Dítě začíná hýbat rukama, uchopovat předměty, ukazovat prstem a žvatlat. Sledujte, jak se soustředí, jak se seznamuje se svými novými schopnostmi, jak prozkoumává nové vjemy. Stejně jako se miminko učí říkat „ma, ma, ma“ dřív, než vysloví „máma“, nebo opakuje stejné „ba“ pro balon, babičku i chleba, stejně tak může „žvatlat“ rukama, někdy nesouvisle, jindy ve chvíli, kdy byste to nečekali.

Zkušenosti

Dnes ráno jsem viděla svého maličkého rozhazovat rukama při titulcích kresleného filmu, jako by chtěl něco říct nebo zazpívat, ale pomocí rukou. Od té doby, co znakuje, je také mnohem zručnější při hraní her rozvíjejících přesnost.

První náznaky

První znaky vašeho potomka asi nebudou úplně zřetelné, ale je možné, že již velmi brzy uvidíte podobnosti mezi jeho gesty a vašim znakováním.

Zkušenosti

Moje šestiměsíční dcera během kojení pohybovala rukou tak, jako by chtěla prsty znakovat KOJIT. Vím, že je na to ještě brzy, ale jsem si jistá, že navazuje kontakt a zkouší!

První znaky

Ve stejné chvíli, kdy znakujete a vyslovujete známé slovo, začne používat znaky i vaše miminko.

Moment, kdy jste rozpoznali první znak vašeho dítěte, se vám pravděpodobně navždy vryje do paměti. Pozorovat, jak vytváří první znaky, je stejně ohromující, jako sledovat jeho posun od žvatlání k prvním slovům. Používání znaků začne být spontánní.

Zkušenosti

Řekla jsem své dceři MILUJI TĚ a zároveň udělala odpovídající znak, načež ona zopakovala znak a vyslovila zhruba něco podobného. Úplně mě to rozechvělo. Byla jsem šťastná!

Zkušenosti

- Přestože jsem na svého (dnes třináctiměsíčního) syna znakovala DOBROU NOC, JÍST, PÍT, MILUJI TĚ už takřka od narození, udělal své první znaky TEPLÝ a DUDLÍK až tento týden, a to po téměř měsíčním pravidelném trénování. Byla to radostná chvílka pro oba! Je vidět, že je můj chlapeček šťastný, když mu rozumíme.

- Mé dceři je devět měsíců. Před dvěma týdny začala znakovat PÁ PÁ a TÁTA úplně jasně, když slyší, že se její otec vrací, když ho někde vidí nebo když vidí nějakou jeho věc. Znak používá také pokud chce vědět, kde tatínek je. Předevčírem třásla rukama jako by chtěla znakovat KDE. Bylo to poprvé, kdy jsem viděla, že se o tento znak pokouší, a tak jsem ukázala PRÁCE, také poprvé, a dcera upřela pohled na mé ruce. Bylo to působivé!

Znaky jako indicie

Znaky fungují jako velmi cenné indicie, které usnadňují porozumění prvním slovům.

Dítě často používá „znakovou kontaminaci“ – v takovém případě může mít znak více významů nebo nést význam celé věty.

Zkušenosti

Má dcera už používá znak JEŠTĚ. Nyní se ho snaží doprovodit mluveným slovem. Nevím, zda má chuť vyslovovat slova díky tomu, že pro ně již zná znaky, na to nebudu znát odpověď nikdy, ale každopádně dělá ve znakování pokroky a čím dál více se zdokonaluje i v mluvení!

Zkušenosti

- Když chtěla má dcera říct, že jí bolí zoubky, znakovala ČISTIT SI ZUBY. Doma totiž používáme kartáček na zuby k nanášení balzámu na dásně...

- Můj syn jednou pro označení elektrické zásuvky ve zdi použil znak TEPLÝ. Pochopila jsem, že jsem při rozhovoru o zásuvce reagovala stejně podrážděně a použila jsem stejný tón, jako když jsem ho varovala před troubou, která byla horká. Znakem TEPLÝ mi tedy dal najevo, že správně pochopil, že je zásuvka nebezpečná.

Spojování znaků

V této fázi dítě kombinuje znaky a může se stát, že dokonce nějaké nové vytváří či skládá. Znakování rozvíjí představivost!

Zkušenosti

- Již v jedenácti měsících uměla naše dcera spojit znaky JEŠTĚ+JÍST+KOLÁČ. Jsme na ni pyšní. A hlavně jsme šťastní za to, že jsme našli prostředek, díky kterému se můžeme lépe poznávat. Použití každého nového znaku je vždy kouzelným okamžikem...

- První kombinace znaků, kterou M (16 měsíců) před pár týdny použila, bylo PÍT+TEPLÝ pro označení bylinkového čaje. Dnes použila JÍST+JEŠTĚ. Poté, co zhltna pěknou porci a ještě si přidala, jsem měla za to, že už skončila, a tak jsem ji sundala ze židle. To jsem ale nepočítala s tím, že umí jíst za dva! Dala mi tedy pomocí znaků jasně a klidně najevo, že jí v žaludku ještě zbylo nějaké místo.

Včera jsem se jí při ukládání do postele zeptala, zda si přeje, abych zhasla světlo. Vyndala z pod peřiny ruku a udělala zřetelně, jasně a rozhodně ZHASNOUT. Uměla již znak ROZSVÍTIT/SVĚTLO (jelikož koupelna, ve které ji přebalujeme, je tmavá), ale ZHASNOUT do té doby ještě nikdy nepoužila. Znaky jsou prostě úžasné!

Mluvení

Znaky jsou postupně doprovázeny slovy, která je později nahradí. Je možné, že váš potomek bude nadále používat oba způsoby komunikace najednou, a to pro slova, která jsou pro něj těžce vyslovitelná nebo pro vás těžce rozeznatelná.

Znaky z komunikace postupně mizí díky jedinečnému vývoji mluvené řeči. I přesto může dítě dále přirozeně používat některé znaky, především ve chvíli, kdy ho ovládají silné emoce, když chce upoutat vaši pozornost, v situacích, kdy nesmí mluvit nahlas, když má plnou pusku, případně když si chce prostě hrát, znovu se na vás napojit a pocítit vaše „spojenectví“.

Zkušenosti

- U nás doma mluvíme německy a francouzsky. Někdy nevíme, v jakém jazyce se máme snažit rozeznat slovo, které naše malá říká. Naštěstí nám znaky vždy ukážou správnou cestu. Od té doby, co je používáme, čelíme méně hádankám a problémům...

- Naše Lulu (20 měsíců) včera viděla svého otce přijíždět na motorce, znakovala STRACH+MOTORKA+TÁTA, vyslovovala „táta“ a ukazovala na svou ruku. Před nějakou dobou se totiž spálila o horký výfuk motorky. Komunikace pomocí znaků mě opravdu nepřestává překvapovat! První věty, ve kterých spojuje znaky/slova, její první vyjádřené pocity... díky znakům si na toto můžeme uchovat vzpomínky!

Zkušenosti

Můj syn (20 měsíců) mluví a na svůj věk zná již mnoho slov. Dělá v řeči obrovské pokroky a pouští se dokonce i do spojování slov. Opakuje všechna slova a uváženě je používá, moje motivace zařadit do komunikace nové znaky tedy klesá. Občas ještě stále znakuje, aby podpořil to, co říká, ale už pochopil, že může mluvit a díky tomu mu rozumí více lidí (např. chuva atd.). Já ze zvyku stále používám znaky, které zná, a tak zůstávají i nadále speciálním způsobem komunikace mezi námi dvěma. Můj syn navíc miluje písničky doprovázené znaky, ty ho stále velmi baví. Když si nyní prohlíží svou oblíbenou knihu, nepoužívá znaky, ale slova. Já cítím, že mi to nestačilo, že nemám dost. Začala jsem se svým synem znakovat až pozdě, a tak mám pocit, že jsme skončili příliš rychle. Mám skoro chuť pořídit si další dítě, abych se do tohoto dobrodružství mohla pustit znovu! Rozhodně se ho totiž nevzdám, je skvělé moci ho sdílet, budu o něm i nadále mluvit ve svém okolí. Jsem přesvědčená, že díky znakům se můj syn mohl lépe vyjadřovat a že v něm znaky vzbudily touhu po tom, aby mu jeho okolí rozumělo, aby mohl sdílet

vše, co vidí nebo cítí. Myslím, že ve svých 20 měsících mluví tak hezky právě díky znakům.

Něco navíc...

Další zkušenosti a instrukce najdete na diskuzních fórech, internetových stránkách či rodičovských blozích. Navštivte také facebook.

S jakými znaky začít?

Nechte se vést vaším dítětem! Poslouchejte, pozorujte, otevřete oči dokořán!

- Co vašeho malého zajímá? Co ho zaujme, co ho fascinuje? Je to hračka, která se točí nad přebalovacím pultem? Větrák na stropě? Akvárium vedle postýlky? Ptáček, který zpívá v kuchyni? Ukolébavka z jeho hrací skříňky? Lampička, která vrhá stíny na zeď? Obzvláště lákavá hračka nebo plyšák? Obrázková knížka?
- Pohybuje se? Následujte ho!

K čemu ho to přirozeně táhne? K pejskovi, stereo přehrávači, polici s knihami, s hudebními nástroji, skříni s hrnci, kytce v květináči?

- Co mu dělá obzvlášť radost? Když vás vidí, jak si berete šálu, kabát nebo připravujete sportovní kočárek, abyste si vyšli na procházku? Když oznámíte, že se sejdete se zbytkem rodiny? Když si hraje s vodou nebo se koupe?
- Co má rád? Co přitahuje jeho pozornost?
- Co tvoří střed jeho zájmu?
- O čem s ním během dne mluvíte nejčastěji?
- Co má pro něj smysl?

Nalad'te se na správnou vlnu, pozorujte své dítě a sami přijdete na první znaky, které mu nabídnete.

Princip je velmi jednoduchý a přístupný všem. Stačí, když budete znakovat klíčová slova ve vašem mluveném projevu. Přizpůsobíte se rytmu a požadavkům vašeho dítěte a budete se učit společně s ním.

Oblíbené znaky, kterými se **běžně začíná**, jsou znaky týkající se:

- potravy: KOJIT, PÍT, JÍST
- základních potřeb: PŘEBALIT, SPÁT, OBEJMOUT
- každodenních činností: HRÁT SI, KOUPAT SE
- okolí, přírody, domácích zvířat: AUTO, KRÁVA, DÉŠŤ
- a různých dalších věcí: MILUJI TĚ, POMOC MI, JEŠTĚ, HOTOVO

2. Komentář

Druhou část práce tvoří odborný komentář, v němž budeme postupovat dle českých a zahraničních teorií. Podle Levého (2012: 50) se překladatelova práce skládá ze tří fází: pochopení předlohy, interpretace předlohy, přestylizování předlohy. Pro pochopení předlohy provedeme analýzu, kde definujeme profil cílového textu, zaměříme se na funkční a stylistické vymezení komunikátu a dále budeme postupovat vymezením vnětextových a vnitrotextových faktorů dle modelu Christiane Nordové (2005). V rámci interpretace a přestylizování předlohy si stanovíme překladatelskou koncepci, definujeme překladatelské postupy a posuny a budeme se zabývat problémy, na které jsme při překladu narazili, stejně jako jejich řešeními.

V komentáři budeme uvádět příklady z originálu i překladu, přičemž pro originál budeme používat O a pro překlad P, následovat budou vždy čísla stran.

2.1. Překladatelská analýza výchozího textu

2.1.1. Profil cílového textu

Jedním z nejdůležitějších faktorů při překladu je zadání, které tvorbě překladu předchází. Překladatel se podle takového zadání řídí během celého překladatelského procesu a přizpůsobuje mu své strategie. I pro účely bakalářské práce je nutné si takové zadání stanovit, přestože bude fiktivní.

Publikace, jejíž část překládáme, je populárně-naučná a slouží všem rodičům, učitelům, příbuzným a dalším lidem, kteří chtějí s dětmi komunikovat pomocí znaků. Tento způsob komunikace je rozšířen nejen ve frankofonním, ale i v českém prostředí, proto by překlad této publikace měl své místo i na českém trhu.

Hypotetickým příjemcem je tedy český rodič či jiná dítěti blízká osoba, která se rozhodla zlepšit porozumění mezi sebou a dítětem a vybrala si způsob komunikace pomocí znaků. Cílem textu je informovat širokou českou veřejnost, proto s textem budeme pracovat tak, aby byl po všech stránkách přístupný pro českého čtenáře.

2.1.2. Funkční a stylistické vymezení komunikátu

Výchozí text vykazuje znaky stylu odborného, konkrétně jeho podtypu – stylu populárně-naučného. Dle Šotolové (2012: 9, 10) má takový text promyšlenou kompozici, je horizontálně i vertikálně členěn a užívá se v něm postupu výkladového, úvahového a vyprávěcího a dále i odborného popisu. Tyto postupy je možné najít i v naší publikaci, kompozice je přehledná, horizontální členění je zastoupeno kapitolami a jejich podkapitolami, vertikální členění ztělesňují barevné rámečky s doplňujícími informacemi, poznámkami či odkazy.

Hoffmannová a Houžvičková též uvádějí (2012: 151, 152) tyto charakteristické rysy odborného stylu a zmiňují se také o tom, že se tento styl neobejde bez výčtů. Výčty najdeme i v naší publikaci (např. O: 32, 37, 51).

Znaky populárně-naučného stylu můžeme nalézt i v lexiku, výchozí text obsahuje nekomplikovanou slovní zásobou, hovorové prostředky a redukované množství termínů.

2.1.3. Vnětextové faktory

2.1.3.1. Vysílatel, autor

Vysílatelem i autorem textu je v našem případě tatáž osoba, a sice paní Nathanaelle Bouhier-Charles, která se dlouhodobě zabývá komunikací s dětmi prostřednictvím znakového jazyka. Byla jednou z prvních, kdo tuto metodu přivedl do Francie, praktikovala ji i se svými dětmi a nyní vede kurzy pro rodiče. K tomuto tématu vydala již několik publikací, na některých z nich spolupracovala s neslyšící komediantkou a lektorkou znakového jazyka Monicou Companys, se kterou také založila webovou stránku *Signe Avec Moi*.

Roli vysílatele z části plní i nakladatelství. Naše publikace vyšla ve francouzském nakladatelství Éditions Jouvence zaměřující se na tematiku osobního rozvoje a nekonvenční medicíny.

2.1.3.2. Intence

Nordová (2005: 53) rozlišuje intenci, funkci a efekt textu. Intencí rozumí cíl, jehož chce autor pomocí textu dosáhnout, je tedy definována z pohledu vysílatele.

Naše publikace informuje o metodě komunikace s dětmi, která je založena na používání znaků. Autorka chce ukázat, že tato metoda vychází z lidské přirozenosti a že z ní mohou těžit jak děti, tak dospělí. Dále radí, kdy a jak s tímto typem komunikace začít a které znaky je možné používat (uvádí i slovník základních znaků). Autorka nezdědka mluví v první osobě, obrací se na čtenáře a uvádí zkušenosti rodin komunikujících znaky. Její intenci tedy můžeme shrnout takto: informovat, inspirovat, dodat chuť a odvalu.

2.1.3.3. Adresát

Adresát/příjemce je dle Nordové (2005: 57) velmi důležitým, ne-li nejdůležitějším faktorem při překladatelské analýze textu.

Hlavními adresáty této publikace jsou především rodiče, kteří chtějí zavést do komunikace se svým dítětem znaky. Neméně důležitými adresáty jsou i další příbuzní, učitelé, vychovatelé, lékaři a vůbec všichni lidé, kteří hodlají komunikovat s dětmi tímto způsobem.

Dále mohou být příjemci i ti, kteří se chtějí pouze informovat o tom, že existuje více způsobů komunikace s dětmi, a všichni další, kteří chtějí této metodě rozumět a respektovat ji.

2.1.3.4. Médium

V našem případě se jedná o psaný text – publikace vyšla v tištěném formátu ve francouzském nakladatelství *Éditions Jouvence*.

2.1.3.5. Místo a čas původu

V rámci analýzy je nutné zvážit, zda místo a čas původu originálního díla hraje pro překlad důležitou roli či nikoli.

Místní faktor při překladu této publikace určitou roli hraje. Autorka pochází z Francie, proto uvádí fakta či statistické údaje spojené s Francií a příklady francouzských slov a znaků vycházejících z francouzského znakového jazyka (LSF). Pokud má publikace dostát svých cílů, tedy nejen informovat, ale i poradit a inspirovat, bude při překladu nutné tyto informace aktualizovat či generalizovat.¹

Kniha byla publikována v roce 2014. Metoda znakování s miminky se čím dál více dostává do povědomí společnosti a je možné, že každý další rok bude tímto způsobem komunikovat více rodin či kolektivů. Znakování nicméně stále spočívá na stejných principech, tudíž časový faktor nehraje velkou roli.

2.1.3.6. Funkce textu

Při definování jazykových funkcí textu se budeme držet terminologie Romana Jakobsona, který takových funkcí rozlišuje šest. Jedná se o funkci referenční, konativní, emotivní, fatickou, poetickou a metajazykovou (Jakobson, 1995, s. 78-82). V našem textu dominuje funkce referenční – cílem je čtenáře informovat, autorka se tedy opírá o fakta, objektivní a relevantní informace či výsledky průzkumů. Referenční funkci plní i odborné termíny (více v části 2.1.4.5. *Lexikum*).

Les études ont montré que l'utilisation des signes permet de mieux se faire comprendre, réduisent la frustration chez les bébés et les parents, et ont un impact favorable sur le lien parent-enfant. (O : 23)

Vzhledem k tomu, že vysílatel chce čtenářům také poradit a pomoci, hraje zde velkou roli i funkce konativní. Autorka často apeluje na rodiče, obrací se na čtenáře použitím 2. osoby plurálu či francouzského zájmena *on*, používá řečnické otázky a imperativ. Předpokládáme, že chce tímto způsobem vtáhnout čtenáře do textu, chce, aby měli pocit, že jsou to oni sami a jejich děti, kteří hrají hlavní roli v knize.

---

¹ Jedná se zvláště o již zmíněný slovník základních znaků. Jelikož jsme ale tuto část knihy pro účely bakalářské práce nepřekládali, znaky jsme aktualizovat nemuseli. V případě, že by šlo o skutečnou zakázku, rozhodnutí by samozřejmě záleželo na zadavateli.

Vous ne passez pas votre temps à utiliser des mots en langage bébé (...) (O: 20)

Si vous en avez envie, que vous êtes prêt, pourquoi attendre ? (O: 40)

Entendons-nous bien, signer n'est pas un remède miracle ! (O: 29)

Zastoupena je v textu i funkce expresivní, autorka užívá 1. osobu singuláru, vyjadřuje svůj názor, používá hodnotící adjektiva i interpunkční znaménka jako je vykřičník či trojtečka.

J'aurais tendance à dire qu'il n'y a pas de meilleur moment que « maintenant ». (O: 40)

Je dirais simplement que certains enfants signent « tôt », d'autres « tard »... (O: 41)

Les signes, c'est fabuleux ! (O: 47)

Dále jsou v textu díky obrazným vyjádřením přítomny prvky funkce poetické, kdy na sebe jazyk upíná pozornost.

Cette danse, en grande partie non verbale, est essentielle. (O: 14)

Il est fasciné par le ballet de nos mains (...) (O: 15)

Ne soyez pas surpris de découvrir qu'après une période sans progrès apparent ou une « grève des signes » se produit souvent un festival, que dis-je un feu d'artifice de nouveaux signes ! (O: 42)

V malé míře je v textu v rámci vysvětlování termínů zastoupena i funkce metalingvistická.

Ils se plaisent à apprendre la dactylogogie (l'alphabet avec les doigts). (O: 34)

L'utilisation des différents canaux – visuel, auditif, kinesthésique (par le mouvement et l'action) (...) (O: 44)

2.1.4. Vnitrotextové faktory

2.1.4.1. Téma a obsah

Jak již napovídá název knihy, společným tématem je komunikace s dítětem pomocí znaků. Jednotlivé kapitoly poté referují o tom, proč takováto komunikace vychází z

přirozenosti, jaké z ní plynou výhody nebo jakým způsobem s touto komunikací začít. Dále publikace obsahuje slovníček základních znaků, vyjádření odborníků k tomuto způsobu komunikace a popis situace ve světě.

2.1.4.2. Presupozice

Pojem „presupozice“ je komplexní a nejednoznačný, Nordová (2005: 105) pod ním rozumí všechny vědomosti a znalosti, které autor v textu uvádí implicitně a bere jako samozřejmost, že je má čtenář také. Komunikace je úspěšná pouze v takovém případě, kdy autor i čtenář mají stejné presupozice.

Náš text je určen široké veřejnosti, po čtenáři tedy nejsou vyžadovány žádné speciální vědomosti. Vše je vyloženo tak, aby byl text maximálně srozumitelný i pro ty, kteří o znakování s miminky zatím nic nevědí. Snadnému porozumění tématu napomáhá i fakt, že je na něj v publikaci nahlíženo „ze všech stran“ – nejen z pohledu autorky (čili matky, která tuto metodu sama vyzkoušela), ale i z pohledu odborníků a dalších rodin, které se svými dětmi znakují.

2.1.4.3. Kompozice

Kompozice je dalším důležitým faktorem při překladatelské analýze textu.

Publikace sestává z šesti kapitol, každá je podle tematických celků rozdělena na podkapitoly. Do textu je místy „vložen“ barevně označený úsek, který shrnuje důležitou myšlenku dané části textu, přidává zajímavou informaci navíc, či popisuje něčí zkušenost s danou tematikou. Text je členěn logicky, přehledně, čtenář se v něm snadno orientuje a má tak nejlepší možný základ pro to, aby se řídil radami autorky a sám s komunikací pomocí znaků začal.

2.1.4.4. Neverbální prostředky

Neverbální prostředky se užívají pro doplnění, ilustrování, ujasnění nebo zintenzivnění myšlenky v textu (Nord, 2005, s. 118).

Tyto prostředky jsou v našem případě zastoupeny fotografiemi, které jsou dvojího typu. Buď doplňují a ozvláštňují text, nebo je na nich přímo zaznamenán určitý znak – tyto obrázky tvoří hlavní část výše zmíněného slovníku základních znaků. Fotografie jsou, jak se můžeme dočíst na začátku publikace, z velké části tvorbou samotné autorky. Jejich použití bychom v případě reálné zakázky řešili s grafikem a redaktorem, přičemž největší změnou by musel projít slovník, který by bylo dle našeho názoru nutné aktualizovat fotografiemi znaků vycházejících z českého znakového jazyka.

2.1.4.5. Lexikum

Charakteristika lexikálních prostředků v textu tvoří důležitou součást překladatelské analýzy.

V našem případě tvoří hlavní část lexika neutrální slovní zásoba. Autorka ale nezůstává jen u neutrálních spisovných výrazů, používá i prvky hovorového jazyka (*Chez nous, on parle l'allemand et le français.*, O: 48), výrazy typické pro dětskou mluvu a citoslovce (*tutur, meuh meuh*, O: 20).

Text obsahuje i určité množství odborných termínů. Pokud by měl překladatel při jejich překladu volit mezi internacionalismy a českými výrazy, měl by se rozhodnout pro druhé zmíněné, jelikož se jedná o text populárně-naučný, který by měl být srozumitelný široké veřejnosti. V publikaci se v hojné míře vyskytuje slovní zásoba a termíny ze sémantického pole komunikace (*Communication Alternative et Augmentée*, O: 36), biologie a medicíny (*fœtus*, O: 14; *syndrome de Down*, O: 23) a lingvistiky (*langue des signes française*, O: 18). Časté je též užívání abstraktních výrazů označujících například lidské pocity (*la frustration, le respect, la tendresse*, O: 25).

2.1.4.6. Syntax

Syntaktická struktura našeho textu vychází z jeho funkčního zařazení. Věty popularizačního textu jsou spíše kratší a snadno srozumitelné, objevují se i delší souvětí, která ale neztěžují porozumění. Výchozí text má na několika místech podobu výčtu s odrážkami, což je jedním ze znaků odborného stylu. Sdělení je tak podáno jasně, strukturovaně a uspořádaně.

Komunikát také obsahuje francouzské polovětné vazby v antepozici (*En grandissant, les gestes intentionnels et les babils apparaissent.*, O: 15) či elipsy slovesného predikátu (*Depuis, moins de devinettes, moins de casse-tête !*, O: 48). Francouzština jako jazyk jmenný si ve větách „vystačí“ i bez slovesa, naopak český jazyk jako jazyk slovesný ve větách sloveso potřebuje. Chce-li překladatel, aby zněl cílový text přirozeně, musí na tato fakta brát během celého procesu ohled.

2.1.4.7. Suprasegmentální prvky

Kromě lexikálních a syntaktických prvků musí překladatel zanalyzovat i prvky suprasegmentální. V našem textu je hojně užíváno kurzívy a tučného písma. Nadpisy kapitol a podkapitol jsou odlišeny i velikostí písma, každá kapitola je označena jinou barvou. Text obsahuje výše zmíněné barevné rámečky s doplňujícími informacemi. Tyto rámečky jsou též označeny různými piktogramy, jejichž význam najdeme na začátku publikace.

Dalším suprasegmentálním prvkem, který ve výchozím textu můžeme nalézt, jsou uvozovky. Autorka jich užívá nejen pro přímou řeč (« *Tu as vu une araignée, où ça, montre-moi ?* », O: 21), ale i pro „odstoupení“ od slova (*Les enfants sourds sont progressivement tous « intégrés » dans des classes « ordinaires »*., O: 34), pro nepřirozená slovní spojení (« *signes valises* », O: 46) či pro obrazná pojmenování (« *grève des signes* », O : 42).

2.2. Koncepce překladu

Po důkladné analýze výchozího textu můžeme přistoupit k samotnému překladu. Budeme se řídit strukturou překladatelovy práce, kterou uvádí Jiří Levý (2012: 50). Jedná se o tři fáze překladatelovy práce: pochopení předlohy, interpretace předlohy, přestylizování předlohy.

Důležité bude především zachovat všechny funkce originálu i v překladu. Cílový text tedy musí být populárně-naučný, srozumitelný a přehledný. Aby překlad na své čtenáře působil stejně, jako působí výchozí text na čtenáře originálu, neměl by zachovat pouze funkci referenční, ale měl by se též hojně obracet na čtenáře prvky s funkcí konativní a měl by obsahovat i jistou expresivitu.

Adresátem překladu je český čtenář, nejčastěji rodič, měli bychom tedy pracovat tak, aby byl text maximálně srozumitelný a využitelný pro českého čtenáře bez speciálních presupozic. S tím bude souviset i uchýlení se k různým překladatelským posunům.

Abychom dosáhli výše zmíněného ideálního výsledku, bude nutné pracovat s nejrůznějšími tištěnými a elektronickými zdroji, využít paralelní texty a případně i konzultaci s rodilým mluvčím.

2.3. Typologie vybraných překladatelských problémů

Během překladatelského procesu jsme se setkali s řadou překladatelských problémů. Některé bylo po důkladné analýze a dostatečné úvaze snadné vyřešit, jiné nikoli. Vždy jsme ale postupovali tak, abychom ve výsledku vytvořili hodnotnou reprodukci originálu.

2.3.1. Rovina lexikální

2.3.1.1. Kontextová synonyma

První problém, na který jsme při překládání narazili, bylo opakování stejných slov. Přestože na nás tento fakt nepůsobil v originále negativně, jsme si jistí, že v českém textu by příliš časté opakování slov upoutávalo pozornost čtenáře a působilo by rušivě.

Jednalo se především o výrazy *enfant* a *adulte*. I autorka užila několik synonym, jako například *bébé*, *tout-petit* či *parent*, nejčastěji však užívala první dvě zmíněná slova či používala pouze zájmena.

Aby zněl český text přirozeně, museli jsme tedy nalézt vhodná kontextová synonyma, která jsme poté během překladu zapojovali do textu. Pro označení dítěte jsme používali následující výrazy: dítě, miminko, váš maličký, váš syn nebo dcera, ratolest, váš potomek, naši nejmenší. Dospělé jsme označovali výrazy dospělí, rodiče, matka nebo otec, blízcí či zájmeny my nebo vy.

Dalšími výrazy, kterými jsme se v tomto smyslu zabývali, byly ty pro označení znaků či jejich používání. Užili jsme následující kontextová synonyma: znaky, gesta, komunikace prostřednictvím znaků/gest, znakování, používání znaků, gestikulace, znakovat.

2.3.1.2. Dětská řeč

Vzhledem k tématu naší publikace jsme se během jejího překládání museli zabývat různými dětskými slovy či citoslovci. Tyto případy jsme se vždy snažili vyřešit tak, aby překlad působil pro českého čtenáře co nejméně rušivě.

Vous ne passez pas votre temps à utiliser des mots en langage bébé comme « tuture » ou « meuh meuh », au prétexte que voiture ou vache seraient trop difficiles à prononcer pour lui. (O: 20)

Nepoužíváte dětská slova, jako je „tú tú“ nebo „búúú“, jen proto, že „auto“ nebo „kráva“ by pro vašeho maličkého bylo těžké vyslovit... (P: 11)

Je lui signalais et disais : « Je t'aime » en même temps et, du coup, elle m'a retourné mon signe en disant « tèm ». (O: 45)

Řekla jsem své dceři MILUJI TĚ a zároveň udělala odpovídající znak, načež ona zopakovala znak a vyslovila zhruba něco podobného. (P: 22)

2.3.1.3. Suprasegmentální prvky

Během překladu jsme také museli učinit důležité rozhodnutí na suprasegmentální rovině. Jednalo se především o znázornění znaků – jak v textu vyznačit, kdy se jedná o znak, ne o slovo, a jak odlišit to, co rodiče či děti znakuji a co „jen“ vyslovují. V originále toto autorka vyřešila užíváním kurzívy. My jsme se rozhodli pro použití velkých písmen, a to ze dvou důvodů. První důvod je fakt, že se takto přepisují znaky českého znakového jazyka, druhý důvod je ten, že tímto způsobem učiníme text naprosto přehledným.

Même si je signalais bonne nuit, manger, boire, dormir et je t'aime depuis quasiment la naissance de mon fils (aujourd'hui 13 mois), ce n'est que cette semaine après moins d'un mois de pratique régulière qu'il a produit ses premiers signes : chaude et tétine ! (O: 46)

Přestože jsem na svého (dnes třináctiměsíčního) syna znakovala DOBROU NOC, JÍST, PÍT, MILUJI TĚ už takřka od narození, udělal své první znaky TEPLÝ a DUDLÍK až tento týden, a to po téměř měsíčním pravidelném trénování. (P: 22)

2.3.2. Rovina gramatická

2.3.2.1. Francouzské zájmeno *on*

On je francouzské neurčité osobní zájmeno nesamostatné (Hendrich, Radina, Tláskal, 2001, s. 323). Při překladu do češtiny často způsobuje problémy, jelikož může odkazovat k různým subjektům či nést obecný význam a v češtině pro něj nemáme ekvivalent, respektive mu mohou odpovídat různé výrazy (někdo, člověk, lidé...). V běžném hovoru se toto zájmeno užívá stále častěji místo osobního zájmena *nous*. I v našem textu se toto zájmeno objevovalo hojně, tím spíše, že se jedná o popularizační text a obsahuje hovorové prvky. Při překladu zájmena *on* jsme používali vícero taktik, převáděli jsme ho například infinitivem, vyjádřeným podmětem či nevyjádřeným podmětem „ono“ nebo „my“.

« Tu veux qu'on chante « l'araignée
Gipsy » ? » (O: 21)

„Chceš si zazpívat leze leze pavouček?“
(P: 11)

(...) (s'il vit dans une famille où l'on entend
beaucoup parler et dans laquelle on lui
parle, bien entendu) (O : 18)

(samozřejmě pouze pokud mezi sebou
členové rodiny mluví a mluví i k dítěti)
(P: 10)

Les mains peuvent parler quand on ne peut
pas le faire avec sa bouche (...) (O: 33)

Pokud není možné vyjadřovat se ústy,
můžeme místo toho „mluvit“ rukama (...)
(P: 16)

C'est comme si on prenait un crayon fluo et
que l'on surlignait (...) (O: 20)

Je to jako bychom zvýrazňovačem podtrhli
(...) (P: 12)

V posledním příkladu jsme navíc provedli **elipsu** slovesa *prendre*, jelikož je jasné, že když chceme něco zvýrazňovačem podtrhnout, musíme ho předtím „vzít“ – tato informace je v originálním textu redundantní.

2.3.2.2. Nefinitní slovesné tvary

V originále jsme zaznamenali časté užití nefinitních slovesných tvarů, konkrétně přechodníků. V českém jazyce mají přechodníky charakter knižní až archaický², jejich užití v tomto typu textu by tedy bylo nevhodné. Řešením byly nejčastěji finitní slovesné tvary (přítomný čas) či spojení příslovce „během“ a podstatného jména.

En étant proche de son bébé et en observant
ses rythmes, on apprend peu à peu à
décoder son langage. (O: 15)

Pokud jsme miminku nablízku a pozorujeme
jeho chování, postupně se nám daří rozumět
jeho řeči. (P: 8)

En grandissant, les gestes intentionnels et
les babils apparaissent. (O : 15)

Během růstu se u dítěte čím dál více objevují
záměrně použitá gesta a žvatláni. (P: 8)

---

² Internetová jazyková příručka: Přechodníky. *Internetová jazyková příručka* [online]. [cit. 2018-05-06].
Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=590>

Druhá uvedená věta je navíc příkladem případu, který Hendrich, Radina a Tláskal (201: 414) označují jako výjimečně se vyskytující, a sice že podmět přechodníku není totožný s podmětem slovesa určitého.

2.3.3. Rovina syntaktická

Čeština, jazyk flektivní s volným slovosledem, může větné členy rozlišit právě díky flexi, kdežto francouzština, ve které je flexe vyvinuta jen slabě, musí tyto okolnosti vyjádřit svým pevným slovosledem. Stavba vět se tedy v těchto dvou jazycích liší a z toho pramení i určité problémy, na které překladatel může během procesu narazit.

2.3.3.1. Aktuální členění větné

V překladu mezi francouzštinou a češtinou je velmi důležité aktuální členění větné. Čeština zařazuje podstatné jméno blíže určené do východiska výpovědi, kdežto podstatné jméno nové, dosud neurčené, až do tzv. jádra výpovědi. Tak může čeština vyjádřit například to, co francouzština vyjádří členem (Radina, 1977, s. 116).

*Les parents qui signent avec leurs enfants
parlent d'un lien de complicité très fort (...)*
(O: 31)

*Rodiče, kteří se svými dětmi komunikují
pomocí znaků, mluví o určitém pocitu
silného spojení, které mezi nimi a jejich
ratolestmi vzniká (...)* (P: 15)

2.3.3.2. Výčty

Výchozí text obsahuje několik pasáží, jež mají podobu výčtu. Těmto úsekům textu bylo třeba věnovat větší pozornost, aby v cílovém textu působily koherentně. Často bylo třeba mírně upravit nadpis, abychom informace ve formě výčtů vhodně uvedli, nebo využít verbálního vyjádření tam, kde ve francouzštině stačilo nominální.

*Quelques signes pour permettre à bébé de
s'exprimer*

- *Dire ses émotions et sensations (...)*
  - *Indiquer ce qui lui fait envie (...)*
  - *Demander ce dont il a besoin (...)*
- (O : 26)

*Několik znaků, díky kterým vaše dítě bude
moci:*

- *ukázat emoce a pocity (...)*
  - *naznačit, na co má chuť (...)*
  - *požádat o to, co potřebuje (...)*
- (P: 13)

Par exemple, pour communiquer dans les cas suivants :

- *Émotions trop fortes (...)*
- *Besoin de complicité, d'intimité (...)*
- *Discrétion obligatoire pour continuer de communiquer en silence (...)* (O: 32, 33)

Například při komunikaci v případech, kdy:

- *situaci ovládají silné emoce (...)*
- *máte potřebu cítit určité spojenectví, soukromí (...)*
- *chcete mít možnost dále komunikovat i v situaci, kdy musíte být diskrétní, nesmíte rušit nebo na sebe upozorňovat (...)* (P: 16)

2.3.4. Prvky vázané na kulturu originálu

Dalším problémem, na který jsme během procesu narazili, byl překlad prvků spojených s výchozí kulturou. Jednalo se především o údaje týkající se situace ve Francii (např. počet osob komunikujících prostřednictvím znaků), internetové stránky, které autorka v textu uvedla pro případ, že by si čtenáři chtěli rozšířit informace a znalosti, a také informace vázané na francouzský znakový jazyk. Tyto problémy jsme řešili překladatelskými posuny a budeme se jimi více zabývat v kapitole 2.5 *Překladatelské posuny*.

Jako příklad zde můžeme uvést dvě části textu, kde jsme jako nejlepší možné řešení zvolili danou část textu vypustit. V prvním případě se jednalo o informaci o tom, jak dítě znakuje TÁTA. Matka, která poskytla informace o svých zkušenostech s používáním znaků, chtěla uvést, že její dcera nepoužívá tento znak úplně přesně. Vzhledem k tomu, že je tento znak v českém (ČZJ) a francouzském (LSF) znakovém jazyce jiný, byla by tato informace pro českého čtenáře zbytečná, ba nepochopitelná. Rozhodli jsme se ji tedy vypustit.

Depuis 15 jours, elle fait et dit „bye bye“ et „papa“ (en amenant son poing au coin de sa bouche, sans pincer) c'est sans équivoque, quand elle entend son papa rentrer (...) (O: 46)

Před dvěma týdny začala znakovat PÁ PÁ a TÁTA úplně jasně, když slyší, že se její otec vrací (...) (P: 22)

Ve druhém případě se jednalo o jeden z příkladů běžně užívaných gest našeho kulturního kódu. Jsme toho názoru, že v českém prostředí *faire les marionnettes ou le petit moulin* (O: 16) do těchto gest zařadit nemůžeme, a zároveň víme, že kdybychom tuto část textu chtěli zobecnit,

šlo by o „doprovázení písniček či říkanek gesty“, a tento bod je již obsažen na konci seznamu běžně užívaných gest: *ajouter des gestes sur des comptines ou des chansons comme « Dans sa maison un grand cerf »* (O: 18).

2.4. Překladatelské postupy

Z typologických odlišností českého a francouzského jazyka plyne, že mezi nimi není ve většině případů možné překládat doslovně. V této části komentáře se tedy budeme věnovat překladatelským postupům, které jsme během procesu překladač použili, a tyto postupy budeme demonstrovat konkrétními příklady z výchozího a cílového textu. Budeme vycházet z odborné publikace Aleny Tionové *Francouzština pro pokročilé* (1992).

2.4.1. Transpozice

Překládáme-li z francouzštiny do češtiny, používáme obvykle několik typů transpozice. Jedná se o transpozici slovního druhu, transpozici syntaktickou a transpozici francouzského substantivu do češtiny.

Transpozice slovního druhu znamená, že týž obsah je v jednom jazyce vyjádřen jiným slovním druhem než ve druhém jazyce.

Les gestes viennent naturellement avant les mots, comme le quatre pattes vient avant la marche. (O: 21)

Děti přirozeně gestikulují dříve, než začnou mluvit, stejně jako lezou po čtyřech dříve, než začnou chodit. (P: 11)

En commençant avec un enfant de 2 ans
(...) (O: 43)

Jestliže začnete znakovat na dvouleté dítě
(...) (P: 20)

Est-ce son mobile qui tourne au-dessus de la table à langer ? (O: 49)

Je to hračka, která se točí nad přebalovacím pultem? (P: 26)

Při syntaktické transpozici mění větné členy svou funkci, sloveso může změnit rod a to, co je v jednom jazyce vyjádřeno větným členem, může být ve druhém jazyce vyjádřeno vedlejší větou (Tionová, 1992: 285).

Sa tête qui se tourne vers la poitrine de sa mère ou un mouvement de succion indiquent qu'il a besoin de téter. (O: 14)

Pokud se miminko otáčí hlavičkou k matčině hrudi nebo dělá sací pohyby, říká tím, že potřebuje nakojit. (P: 8)

Il est fasciné par le ballet de nos mains, il aime les jeux de doigts, les comptines et les chansons a gestes. (O: 15)

Fascinují ho obratné pohyby našich rukou, rád si hraje s prsty, miluje rozpočítadla a říkanky doprovázené gesty. (P: 9)

Si votre enfant commence à parler, les signes vous aiderons à décoder les premières tentatives. (O: 40)

Pokud váš syn nebo dcera začíná mluvit, znaky vám pomohou rozluštit, co se vám snaží říci. (P: 19)

Transpozici francouzského substantivu do češtiny využíváme hlavně z důvodu nominálního charakteru francouzštiny. Ta má totiž poměrně velkou frekvenci substantiv, a tak překladatel musí uvážit, zda by při překladu do češtiny (jazyka verbálního) nebylo vhodné užít spíše verbálního vyjádření.

Loin de perturber ou de sur-stimuler l'enfant, ils constituent un ancrage supplémentaire pour la même idée. (O: 22)

Znaky nematou ani nepřetěžují, naopak je možné v nich ukotvit jednu a tu samou myšlenku. (P: 12)

2.4.2. Kontrace – diluce

Kontrace (zúžení) a diluce (rozšíření) jsou postupy, při nichž dochází ke změně délky vyjádření. Tionová (1992: 296) uvádí, že vzhledem k analytičnosti francouzštiny a syntetičnosti češtiny dochází častěji ke koncentraci při překladu směrem do češtiny:

Un frottement de l'oreille nous met sur la piste d'un besoin de sommeil. (O: 14, 15)

Žmoulání ouška napovídá, že je ospalé. (P: 8)

Les mots deviennent de plus en plus compréhensibles (...) (O: 19)

(...) a řeč dítěte se tak stává srozumitelnější. (P: 10)

Přestože mezi francouzštinou a češtinou dochází směrem do češtiny spíše ke koncentraci, můžeme v našem překladu najít v tomto směru i diluci, a to například v následujících dvou větách, kde se jedná o diluci lexikální. Vzhledem k tomu, že jsme se

k tomuto postupu rozhodli pro usnadnění porozumění čtenáři překladu, mohli bychom tento postup nazvat také **explikací** či **explicitací**.

Fœtus, il vient se lover dans la main qui caresse le ventre qui l'abrite. (O: 14)

Už jako plod v těle matky se přitulí k ruce, která ho hladí přes břicho. (P: 8)

Elles ont aussi révélé que les bébés signeurs apprennent à parler plus tôt (...) (O: 23)

Studie dále odhalily, že děti komunikující prostřednictvím znaků se naučí mluvit dříve než ostatní (...) (P: 12)

2.4.3. Étoffement – dépouillement

Tyto překladatelské postupy jsou založeny na tom, že pomocné slovo v jednom jazyce může být doplněno či nahrazeno plnovýznamovým slovem ve druhém jazyce (*étouffement*), nebo naopak významově plnější slovo jednoho jazyka může být ve druhém jazyce nahrazeno výrazem vágnějším (*dépouillement*). Dle Tionové (1992: 304) dochází při překladu z francouzštiny do češtiny častěji k *dépouillement*:

Il est pour ainsi dire « programmé » pour nous imiter. (O: 16)

Je takřka „naprogramován“, aby nás napodoboval. (P: 9)

Ce n'est pas parce que vous signez que vous arrêtez de parler à votre enfant. (O: 20, 21)

Kvůli znakování na své dítě mluvit nepřestáváte. (P: 11)

2.4.4. Modulace

Posledním překladatelským postupem, o kterém se zmíníme, je modulace. Při modulaci dochází ke změně úhlu pohledu a v důsledku toho i k obměně výpovědi. V našem případě se nejčastěji jednalo o modulaci syntaktickou. První příklad ilustruje modulaci založenou na antonymickém vztahu, další dva jsou založeny na změně tvaru slovesa z pasivního na aktivní.

Tous les enfants sont différents et il n'y a pas deux environnements semblables non plus. (O: 41)

Každé dítě je jiné, stejně jako prostředí, ve kterém vyrůstá. (P: 20)

(...) *les signes qui leur sont présentés*. (O: 42)

(...) *znaky, které používáme* (...) (P: 20)

Après avoir englouti une bonne assiette et avoir été resservie (...) (O: 47)

Poté, co zhltila pěknou porci a ještě si přidala (...) (P: 23)

2.5. Překladatelské posuny

Během procesu se překladatel uchyluje k různým posunům. Překladatelské posuny jsou změny, které vznikají v procesu překládání jako výsledek interpretačního procesu překladatele (Gromová, 2009, s. 56).

2.5.1. Na úrovni makrostylistiky

Katharina Reiss uvádí tři základní změny na úrovni makrostylistiky: aktualizaci (úpravy týkající se času díla), lokalizaci (úpravy místa děje, resp. tématu) a adaptaci (úpravy postav, resp. reálií) (Popovič, 1975, s. 122).

V našem překladu jsme nejčastěji přistupovali k adaptaci, a to v těch částech textu, které byly vázány na výchozí kulturu. Abychom docílili toho, co jsme si během koncepce překladu definovali, a sice aby byl text co nejvíce využitelný a srozumitelný pro českého čtenáře, bylo nutné tyto části textu adaptovat. Jednalo se především o úpravu literatury a internetových stránek, které autorka v publikaci uvedla jako další zdroje, kde se mohou rodiče informovat. V těchto případech jsme uvedli české verze daných internetových stránek, internetové stránky s podobným obsahem či jiné české webové stránky, kde by čtenáři mohli k tomuto tématu najít další informace. Pokud to nebylo možné, uvedli jsme internetové stránky v angličtině a v jednom případě i ve francouzštině, abychom čtenáře neochudili o informace. Jsme toho názoru, že značná část dnešních rodičů cizí jazyky (přinejmenším angličtinu) více či méně ovládá a může se tedy inspirovat i na cizojazyčných stránkách.

Autres lectures :

www.smalltalklearning.com/research/studies.html

www.babysigners.co.uk/i2.php?p=what-is-baby-signing

- *Boysson-Bardy B. de, Le Langage, qu'est-ce que c'est ?*, Odile Jacob, 2003.

- *Holinger P., Doner K., Valentin S., Ce que disent les bébés avant de savoir parler*, Leduc, 2008.

- *Rizzolatti G., Sinigaglia C., Les Neurones miroirs*, Odile Jacob, 2008. (O: 24)

Notez également que les associations Makaton et Isaac proposent sur leur site des bibliographies et des pages très intéressantes :

www.makaton.org rubrique « research » et makaton.fr

www.isaac-fr.org

www.arist.asso.fr/arist/ (O: 37)

Pro více informací:

www.smalltalklearning.com/research/studies.html

www.babysigners.co.uk/what-is-baby-signing

www.znakovanismiminky.cz

www.babysigns.cz

VASILOVČÍK ŠUSTOVÁ, Terezie. Jak se domluvit s kojencem a batoletem: komunikujeme přirozenými znaky a gesty. Praha: Grada, 2008. (P: 13)

Asociace Makaton a Isaac na svých webových stránkách rovněž uvádějí zajímavou bibliografii či další internetové zdroje.

www.makaton.org/

www.isaac-online.org/english/home/

www.arist.asso.fr/arist (P: 19)

Další úpravu jsme se rozhodli provést v části textu, kde autorka uvedla počet neslyšících či nedoslýchavých osob komunikujících prostřednictvím znaků. Pokud bychom v překladu zanechali informace o Francii, mohli bychom tím ve čtenářích vyvolat nežádoucí pocit překladovosti. Abychom tomuto zamezili, našli jsme podobné informace o České republice.

Savez-vous qu'il y a environ 150 000 personnes sourdes ou malentendantes en France qui signent ? (O: 34)

Věděli jste, že například v České republice je asi 7 300 uživatelů znakového jazyka? (P: 17)

Údaje o Francii jsme se na jednom místě našeho textu rozhodli ponechat. Tuto část textu nevnímáme v překladu rušivě. Udává příklad o tom, kde se již, co se znaků týče, dějí změny, a nevyvolává v nás pocit překladovosti. Tuto část textu jsme nicméně přeci jen trochu upravili, a to přidáním slova „například“, které zdůrazňuje, že jde o jednu z mnoha situací ve světě.

En France, des expériences pilotes voient le jour. (...) (O: 36)

Například ve Francii již probíhají zkušební pokusy. (...) (P: 18)

2.5.2. Na úrovni mikrostylistiky

I na úrovni mikrostylistiky jsme se uchýlili k několika posunům či změnám. Nevnímáme je jako negativní rysy překladu, ale spíše jako důsledek snahy věrně interpretovat originál a zároveň vytvořit text, který se českému čtenáři bude číst co nejpřirozeněji.

2.5.2.1. Generalizace

Generalizaci jsme využili v případech, kdy nebylo možné zachovat část francouzského textu, protože by v českém čtenáři vyvolal nežádoucí pocit překladovosti, ale zároveň nebylo cílem text adaptovat, jelikož to by znamenalo příliš velký zásah.

V prvním z příkladů jsme uvažovali nad pojmem „francouzský znakový jazyk“, který se ve výchozím textu objevil. Rozhodli jsme se pro generalizaci a použití pojmu „znakový jazyk“. Je možné, že v případě překladu celé publikace bychom se uchýlili k adaptaci a užili termínu „český znakový jazyk“, jelikož se autorka v publikaci o francouzském znakovém jazyce zmiňuje několikrát i v širších souvislostech a uvádí zde i slovník základních znaků, který by, dle našeho názoru, bylo nutné nahradit za slovník základních znaků z českého znakového jazyka. Řešení těchto problémů by v případě reálné zakázky záviselo na dohodě se zadavatelem.

Quoi de plus simple et logique que de reprendre des signes conventionnels qui existent déjà : des signes de la langue des signes française. (O: 18)

Nejlogičtější a nejjednodušší způsob, jak to udělat, je použít již existující a ustálené znaky, tedy znaky znakového jazyka. (P: 10)

V druhém z příkladů jsme informaci o Francii generalizovali na informaci o více zemích. Jsme toho názoru, že informovanost o používání znaků a zdrženlivost v jejich používání slyšícími je ve většině evropských zemí (a nejspíše i v zemích mimo Evropu) na podobné úrovni.

Il existe cependant encore en France une réticence certaine à proposer les signes à des personnes entendant. (O: 36)

Přesto je ale například v mnoha evropských zemích postoj ke znakování slyšících spíše zdrženlivý. (P: 18)

2.5.2.2. Konkretizace

Při překladu jsme využili i opačného postupu, než je generalizace, tedy konkretizace. Ke konkretizaci jsme se uchýlili v případech, které vycházely z faktu, že francouzština je abstraktní jazyk a čeština nikoli.

Plus facile à produire que les mots, les signes permettent de se faire comprendre plus tôt et plus efficacement. (O: 25)

Vytvářet znaky je jednodušší než vyslovovat slova, navíc je možné jim porozumět dříve a lépe. (P: 13)

Les lieux d'accueil en tirent de grands bénéfices (...) (O: 35)

Na svých pracovištích mohou díky znakům zmírnit (...) (P: 17)

Tam, kde jsme užili konkretizace za účelem lepšího porozumění cílovému textu, se náš postup překrýval s dalšími překladatelskými posuny – **explikací a explicitací**.

Fœtus, il vient se lover dans la main qui caresse le ventre qui l'abrite. (O: 14)

Už jako plod v těle matky se přitulí k ruce, která ho hladí přes břicho. (P: 8)

Les parents qui signent avec leurs enfants parlent d'un lien de complicité très fort (...) (O: 31)

Rodiče, kteří se svými dětmi komunikují pomocí znaků, mluví o určitém pocitu silného spojení, které mezi nimi a jejich ratolestmi vzniká (...) (P: 15)

2.5.2.3. Inverze

Při překladu publikace jsme narazili na několik výrazů, které nebylo možné převést do českého jazyka i s jejich funkcí, zabarvením či konotacemi. Na těchto místech jsme se rozhodli náš text upravit, konkrétně nivelizovat, a expresivitu či poetičnost nahradit jinde. Během překladatelské analýzy textu jsme došli k závěru, že tyto expresivní či obrazné výrazy autorka

nepoužívá z důvodu jejich umělecké hodnoty, ale spíše s cílem přiblížit text běžnému čtenáři, nalákat ho na četbu, vytvořit text přístupnější, hovorovější, dostupnější, „barevnější“.

Cette danse, en grande partie non verbale (...) (O: 14)   *Tento převážně neverbální projev (...) (P: 8)*

Il est fasciné par le ballet de nos mains (...) (O: 15)   *Fascinují ho obratné pohyby našich rukou (...) (P : 9)*

Abychom tedy text neochudili a dosáhli stejného efektu u čtenářů překladu, jako dosáhla autorka u čtenářů originálu, rozhodli jsme se naopak některé výrazy „zesilnit“ a tím způsobem tedy expresivitu nahradit na jiném místě v textu.

Sa tête qui se tourne vers la poitrine de sa mère (...) (O: 14)   *Jestliže se miminko otáčí hlavičkou k matčině hrudi (...) (P: 8)*

Un frottement de l'oreille (...) (O: 14)   *Žmoulání ouška (...) (P: 8)*

Bébé découvre (...) (O: 15)   *Náš maličký přichází na to (...) (P: 8)*

2.5.2.4. Substituce

Poslední dva příklady, které bychom rádi uvedli, ilustrují substituci prvku vázaného na výchozí kulturu. Jsme toho názoru, že obě zmíněné říkanky jsou obecně známé a jejich zařazení do překladového textu tedy pro českého čtenáře bude působit přirozeně.

(...) ajouter des gestes sur des comptines ou des chansons comme « Dans sa maison un grand cerf », etc. (O: 18)   *(...) doprovázet říkanky a rozpočítadla gesty, např. Paci paci pacičky atd. (P: 10)*

« Tu veux qu'on chante « l'araignée Gipsy » ? » (O: 21)   *„Chceš si zazpívat leze leze pavouček?“ (P: 11)*

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo vytvořit komentovaný překlad vybraných kapitol publikace *Communiquer par signes avec bébé: pour approfondir le lien parent-enfant*, a to tak, aby byl zachován nejen obsah komunikátu, ale i jeho funkce a účinek, kterým působí na čtenáře.

Aby bylo možné k tomuto cíli dojít, bylo nutné před samotným překladem vypracovat důkladnou překladatelskou analýzu. Ta spoluutváří druhou část této práce, což je odborný komentář. V tomto komentáři se s pomocí práce s odbornou literaturou podařilo okomentovat vybrané překladatelské problémy a jejich řešení, stejně jako překladatelské postupy a posuny, a ilustrovat je příklady z výchozího a cílového textu.

Tato práce pro nás byla velmi důležitá, jelikož jsme díky ní mohli na rozsáhlejší text aplikovat poznatky získané během studia. Pro překlad bylo zapotřebí značného úsilí, a to z několika důvodů: přirozené rozdíly francouzštiny a češtiny, styl autorky, jenž se vyznačuje především obrácením se na čtenáře a expresivitou, překlad prvků spojených s výchozí kulturou. Během celého překladatelského procesu jsme se opírali o koncepci překladu, v níž jsme si jako cíl definovali vytvořit takový text, který bude maximálně srozumitelný a využitelný pro českého čtenáře.

Pevně věříme, že se nám podařilo vytvořit funkční ekvivalent originálu, a že by si tato publikace pro svou zajímavou tematiku našla čtenáře i v českém prostředí.

Bibliografie

Zdroj výchozího textu

BOUHIER-CHARLES N. C. C. *Communiquer par signes avec bébé: pour approfondir le lien parent-enfant*. Thônex (Suisse): Jouvence éd., 2014. ISBN 978-2-88911-520-4.

Sekundární literatura

BRUNEL, Aude a Jovanka ŠOTOLOVÁ. *Stylistická analýza českých a francouzských textů*. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7308-408-0.

GROMOVÁ, Edita. *Úvod do translatologie*. (1. vyd.). Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2009. ISBN 978-80-8094-627-2.

HENDRICH, Josef, Jaromír TLÁSKAL a Otomar RADINA. *Francouzská mluvnice*. 3., přepracované vydání, 1. vydání v nakladatelství Fraus. Plzeň: Fraus, 2001. ISBN 80-7238-064-8.

HOUŽVIČKOVÁ, Milena a Jana HOFFMANNOVÁ. *Čeština pro překladatele: základy teorie, interpretace textů, praktická cvičení*. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7308-405-9.

JAKOBSON, Roman. *Poetická funkce*. Jinočany: H & H, 1995. Artes et litterae. Literárněvědná řada. ISBN 80-85787-83-0.

LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Čtvrté, upravené vydání. Praha: Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7.

NORD, Christiane. *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. 2nd ed. Amsterdam: Rodopi, 2005. Amsterdamer Publikationen zur Sprache und Literatur. ISBN 90-420-1808-9.

POPOVIČ, Anton: *Teória umeleckého prekladu: aspekty textu a literárnej metakomunikácie*. Bratislava: Tatran, 1975.

RADINA, Otomar. *Francouzština a čeština – systémové srovnání dvou jazyků*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. Učebnice pro jazykové školy.

RIEGEL, Martin, René RIOUL a Jean-Christophe PELLAT. *Grammaire méthodique du français*. 4e édition. Paris: Presses Universitaires de France, 2009. Quadrige Manuels. ISBN 978-2-13-055984-9.

TIONOVÁ, Alena. *Francouzština pro pokročilé*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. Jazykové učebnice pro veřejnost. ISBN 80-04-22619-1.

VASILOVČÍK ŠUSTOVÁ, Terezie. *Jak se domluvit s kojencem a batoletem: komunikujeme přirozenými znaky a gesty*. Praha: Grada, 2008.

Slovníky a příručky

ABZ.cz: slovník cizích slov [online]. [cit. 2018-05-06].

Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/>

ABZ slovník českých synonym [online]. [cit. 2018-05-06].

Dostupné z: <http://www.slovník-synonym.cz/>

Francouzsko-český slovník Lingea. [online]. [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <https://slovníky.lingea.cz/Francouzsko-cesky>

Larousse.fr : encyclopédie et dictionnaires gratuits en ligne [online]. [cit. 2018-05-10].

Dostupné z: <https://www.larousse.fr/>

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ, AV ČR. *Internetová jazyková příručka* [online]. [cit.

2018-05-06]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz>

Další internetové zdroje

Baby Signs – znakování s miminky a batolaty [online]. [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: <http://www.babysigns.cz>

Česká unie neslyšících, z.ú. [online]. [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: <http://www.cun.cz/>

Signes2mains [online]. [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: <http://www.signes2mains.fr/>

Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001– [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <http://www.wikipedia.org/>

Znakování s miminky [online]. [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: <http://www.znakovanismiminky.cz>

Přílohy

Příloha č.1 – naskenovaný text originálu